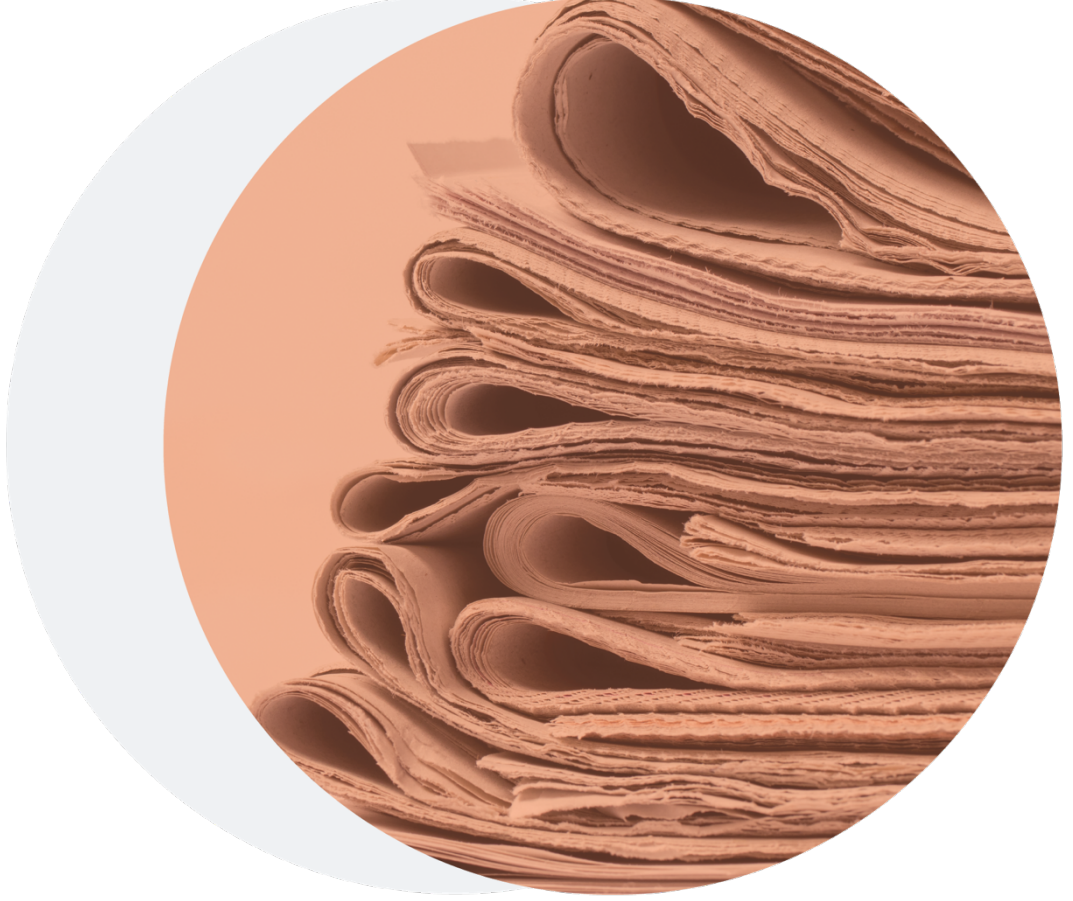

Basın Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı hakkında Venedik Komisyonu (Avrupa Konseyi Hukuk Yoluyla Demokrasi için Avrupa Komisyonu) Görüşü

Arka Plan Bilgisi

Kamuoyunda dezenformasyon yasası olarak adlandırılan “*Basın Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı*”¹ hakkında Venedik Komisyonu görüşü 10 Ekim 2022 tarihinde açıklandı. Mayıs 2022’de TBMM başkanlığına sunulan² tasarının 15 maddesi TBMM’de kabul edildi. Kalan maddeler hakkındaki görüşmelere 11 Ekim 2022 Salı günü devam edilecek. Tasarı kapsamında aşağıdaki kanunlarda değişiklikler yapılması öngörülüyor:

- (1) 5187 sayılı Basın Kanun
- (2) 5953 sayılı Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkında Kanunu
- (3) 5809 Sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu
- (4) 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun
- (5) 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK).

Yapılan değişikliklerle internet üzerinden yayın yapan TV, Radyolar (Over the Top – OTT) kanunla düzenleniyor. Sosyal ağ sağlayıcılarına bazı önemli yükümlülükler getiriliyor. Ayrıca basılı eserlerin basımı ve yayımı ile birlikte internet haber sitelerinin de Basın Kanunu kapsamına alınması öngörülüyor. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 217. maddesine “halkı yanıltıcı bilgiyi alenen yayma” suçu ekleniyor.

Venedik Komisyonu, Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi’nin talebi üzerine, özellikle teklifin 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 217. maddesinde değişiklik yapılmasını öngören maddeye odaklanan bir rapor hazırladı³. Yasa teklifini Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin ifade özgürlüğünü koruyan 10. maddesi kapsamında değerlendiren Venedik Komisyonu, değerlendirmesini şu temel kriterlere göre gerçekleştirdi:

- 1- Kanunla öngörülmüş olma,
- 2- Meşru bir amaca hizmet etme,
- 3- Demokratik bir toplumda zorunluluk,
 - 3.1- Acil sosyal ihtiyaçlar
 - 3.2- Orantılılık

Yukarıda ifade edilen kriterler doğrultusunda raporunu açıklayan Venedik Komisyonunun görüşünde aşağıdaki hususlara yer verildi:

85. Yeni taslak madde 217/A, "yanlış veya yanıltıcı bilgi" yaymaktan suçlu bulunan kişileri bir ila üç yıl arasında hapis cezasına çarptıracak ve kimliğini gizleyen veya bir örgüt adına hareket eden suçluların cezasını yarı oranında artıracaktır. Dolayısıyla taslak hüküm ister gazeteci, ister siyasetçi, ister aktivist, ister uzman bir profesyonel, isterse de sade vatandaş olsun, her bireye uygulanabilecek niteliktedir. Ayrıca birey toplulukları, örgütler, medya kuruluşları, çevrimiçi platformlar veya diğer aracılığı da kapsamaktadır.

86. Venedik Komisyonu, her şeyden önce, taslak hükmün AİHS'nin 10. maddesi ile korunan ifade özgürlüğüne bir müdahale teşkil ettiğine dikkat çekmekte ve bunu üç kritere göre değerlendirmektedir: (i) kanunla öngörülmüş olması, (ii) AİHS'nin 10(2) maddesinde sayılan meşru amaçlardan en az birini izlemesi ve (iii) demokratik bir toplumda gerekli olması ve izlenen meşru amaçla orantılı olması.

87. İkinci olarak, Venedik Komisyonu, 217/A maddesinin, AİHS 10. maddesinin ilk kriteri olan "kanunla öngörülmüş olma" şartını karşılayabilmesi için, açıkça tanımlanmış terimler kullanılarak uygulama

¹ <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem27/yil01/ss340.pdf>

² <https://www.tbmm.gov.tr/Haber/Detay?haberSiraNo=154286>

³ [https://venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI\(2022\)032-e](https://venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI(2022)032-e)

kapsamının netleştirilmesi gerektiği görüşündedir. Orijinal metinde ve farklı çevirilerde yer alan terimlerin anlamlarına ilişkin karışıklık, bu terimlerin "yeterince açık" olmadığını teyit etmektedir. Komisyon aynı zamanda bilgilerin doğruluğunun değerlendirilmesine ilişkin kriterlerin yasaya dahil edilmesi gerektiği görüşündedir.

88. Üçüncü olarak Venedik Komisyonu, bilgi karmaşasının (yanlış bilgilendirme, dezenformasyon ve kötü bilgilendirme) gerçekten de günümüzün önemli konularından biri olduğunu ve seçim sonuçları ve akabinde hükümetler ve devletlerin anayasal düzeni üzerinde etkisi olduğu varsayılan dezenformasyon kampanyalarının ciddi sorunlarıyla küresel olarak mücadele edilmesi gerektiğini kabul etmektedir. Bu nedenle Komisyon, taslak hükmün meşru bir amaç güttüğünü düşünmektedir.

89. Dördüncü olarak, Türk hukuk sisteminde "yanlış veya yanıltıcı bilgi"nin en tehlikeli yönlerini hedef alan ve ulusal güvenlik, kamu düzeni ve emniyetine karşı suç olarak nitelendirilebilecek kadar ciddi olan mevzuatın varlığı ışığında, Venedik Komisyonu, söz konusu cezai hükmün getirilmesine ve ifade özgürlüğüne yönelik olası tehditlere ve keyfi kısıtlamalara daha fazla kapı açılmasına yönelik acil bir toplumsal ihtiyaç olmadığı görüşündedir. Bu sonuç, dezenformasyonun bazı hafif biçimleri mevcut mevzuat kapsamında olmasa bile geçerlidir.

90. Beşinci olarak, Venedik Komisyonu, daha önceki tavsiyeleri doğrultusunda, internette anonimlik hakkının onaylanması ve korunması gerektiğini; profillemeye yapılması ve bu profillerinin kullanılmasının kurala bağlanarak, kesin bir şekilde sınırlandırılması gerektiğini hatırlatır. Ayrıca, kullanıcıların özellikle siyasi görüşlerle ilgili bilgileri ortaya çıkaran kişisel veriler de dahil olmak üzere, İSS'lerin (İnternet Servis Sağlayıcıları) elindeki kişisel verilerine kolayca erişebilmelerinin sağlanması da önemlidir.

91. Son olarak, diğer bazı devletler tarafından bilgi bozukluğuyla mücadele etmek üzere tasarlanmış, suç saymaktan daha az müdahaleci etkili alternatif tedbirlerin mevcut olduğu açıktır. Bu nedenle Venedik Komisyonu, söz konusu değişiklik taslağı ile öngörülen "yanlış veya yanıltıcı bilgi"ye cezai müdahalenin demokratik bir toplumda gerekliliği konusunda ciddi şüphelere sahiptir.

92. Sonuç olarak Venedik Komisyonu, söz konusu taslak hükmün yasalaşması halinde Türkiye'de ifade özgürlüğüne yapılacak müdahalenin, "demokratik bir toplumda gerekli" ve de düzensizliğin önlenmesi ile ulusal güvenliğin, sağlığın ve başkalarının haklarının korunması gibi meşru amaçlarla orantılı olmayacağı görüşündedir. Buna ek olarak Komisyon, özellikle Haziran 2023'te yapılacak seçimler göz önünde bulundurulduğunda, bu hükmün potansiyel sonuçlarından, yani caydırıcı etkisinden ve otosansürün artmasından endişe duymaktadır.

93. Bu nedenle Venedik Komisyonu, Türk makamlarına Türk Ceza Kanunu'nun 217/A maddesine ilişkin değişiklik tasarısını yasalaştırmamalarını tavsiye etmektedir.